

הנאום השני של יהושע – כריתת הברית – יהושע פרק כ"ד

פתיחה:

לפנינו, פרק הסיום של ספר יהושע. יהושע מכנס שוב את העם, נואם בפניהם נאום היסטורי על תולדות עם ישראל מראשיתו ועד ימיו, ומסיים בכריתת ברית מחודשת של העם עם ה'. בעוד שבנאום שבפרק כ"ג, הדגש היה על התרחקות מהגויים, כאן יש אזהרה כללית יותר על שמירת המצוות בכלל. הספר מסיים בתיאור מות ההנהגה – יהושע ואלעזר הכהן.

עיון בפסוקים:

יהושע מכנס שוב את העם:

א וַיֹּאסֹף יְהוֹשֻׁעַ אֶת כָּל שְׁבִטֵי יִשְׂרָאֵל שְׂכֵמָה וַיִּקְרָא לְזִקְנֵי יִשְׂרָאֵל וּלְרֹאשֵׁי וּלְשֹׁפְטָיו וּלְשֹׁטְרָיו וַיִּתְּצֵבוּ לִפְנֵי הָאֱלֹקִים

הפעם, מוזכר מקום הכינוס – שכם. בשכם כבר היה מעמד ברית (מעמד הברכות והקללות) בתחילת ימי יהושע, ועכשיו, בסוף ימי יהושע, יש סגירת מעגל ושוב חיזוק הברית דווקא בשכם. יהושע מתחיל בסקירה היסטורית של קורות עם ישראל מראשיתו ועד ימי יהושע. אפשר לתת לתלמידים לקרוא בעצמם את פסוקים ב'-י"ב ולכתוב לעצמם אירועים היסטוריים שהם מזיהים. אירועים שמוזכרים: יציאת אברהם מאור כשדים והגעתו לכנען, יעקב ובניו יורדים למצרים, מכות מצרים, יציאת מצרים, קריעת ים סוף, הנדודים במדבר, כיבוש עבר הירדן המזרחי מסיחון ועוג, ברכות בלעם, כיבוש יריחו.

מדוע מזכיר יהושע לעם את אירועי העבר ואת חסדי ה' איתם? – אולי כדי לחנכם להכרת הטוב ולהגביר את אמונתם בה'.

לאחר הכנת רשימת האירועים, ניתן לבחור כדוגמה פסוק או שניים, ולבקש מהתלמידים לסמן את כל הפעלים המופיעים בהם. למשל:

פסוק ג': **וַאֲקַח** אֶת אֲבִיכֶם אֶת אֲבָרָהָם מֵעֵבֶר הַנְּהָר **וְאֹלֶה** אֹתוֹ בְּכָל אֶרֶץ כְּנָעַן **וְאַרְבָּה** אֶת זָרְעוֹ **וְאֵתָן** לוֹ אֶת יִצְחָק

פסוק ה': **וְאֲשַׁלַח** אֶת מֹשֶׁה וְאֶת אֶהֱרֹן **וְאֶגְרַף** אֶת מִצְרַיִם כַּאֲשֶׁר **עָשִׂיתִי** בְּקִרְבּוֹ וְאַחַר **הוֹצֵאתִי** אֶתְכֶם מִי עוֹשֶׂה אֶת כָּל הַפְּעוּלוֹת הָאֵלֶּה? – ה'. כמו בנאום של פרק כ"ג, גם כאן מודגש, שה' הוא שמוביל את עם ישראל, מביא להצלחתו ומשפיע עליו חסדים כל הזמן.

לאחר סקירת האירועים, מדגיש יהושע (בשם ה') את העובדה שיש לבנ"י הכול בחסד ה', לא כתוצאה מהעבודה שלהם. הם הגיעו לארץ ישראל, וקיבלו בה הכול מן המוכן:

יְגַדְּלֵנָה לָכֶם אֶרֶץ אֲשֶׁר לֹא יִגְעַת בָּהּ וְעֵרִים בָּהּ אֲשֶׁר לֹא בְּנִיתֶם וְתִשְׁבוּ בָּהֶם כְּרַמִּים וְזֵיתִים אֲשֶׁר לֹא יִטְעַתֶּם אֹתָם אֲכָלִים

ועכשיו, מגיע שלב כריתת הברית.

נשאל את התלמידים: מתי ומדוע כורתים ברית? אילו בריתות אתם מכירים?

ברית היא דבר נצחי, ויהושע דואג לחזק בצורה משמעותית את היחס בין עמ"י לה', במיוחד לאור ההתבססות בארץ ולקראת פטירתו. יש כאן מעין חזרה מסוימת על הברית של מעמד הר סיני, וכן על מעמד הברכה והקללה שעליו למדנו בפרק ח'. יהושע לפני מותו, רוצה שהעם יקבל עליו שוב מרצונו לעבוד את ה':

יְד וְעֵתָה יִרְאוּ אֶת ה' וְעָבְדוּ אֹתוֹ בְּתַמִּים וּבְאֵמֶת וְהִסִּירוּ אֶת אֱלֹהִים אֲשֶׁר עָבְדוּ אֲבוֹתֵיכֶם בְּעֵבֶר הַנֶּהָר וּבְמִצְרַיִם וְעָבְדוּ אֶת ה'. טו וְאִם רַע בְּעֵינֵיכֶם לְעַבֵּד אֶת ה' בְּחָרוּ לָכֶם הַיּוֹם אֶת מִי תַעֲבֹדוּן אִם אֶת אֱלֹהִים אֲשֶׁר עָבְדוּ אֲבוֹתֵיכֶם אֲשֶׁר מֵעֵבֶר הַנֶּהָר וְאִם אֶת אֱלֹהֵי הָאֶמְרֵי אֲשֶׁר אַתֶּם יֹשְׁבִים בְּאַרְצָם וְאֲנֹכִי וּבֵיתִי נֵעֲבֹד אֶת ה'

העם מיד מקבל עליו לעבוד את ה'. יהושע מזהיר ומזכיר להם, שלא קל לעבוד את ה', בגלל קדושתו וקנאותו. יהושע מעמיד את העם במבחן – האם הם מבינים את גודל המאמץ הנדרש בעבודת ה', ומוכנים לו למרות הקושי? - העם מתקש:

כֹּא וַיֹּאמְרוּ הָעָם אֶל יְהוֹשֻׁעַ לֹא כִי אֶת ה' נֵעֲבֹד

בסיום הדיון בין יהושע לבין העם, מכריז העם:

כֹּד וַיֹּאמְרוּ הָעָם אֶל יְהוֹשֻׁעַ אֶת ה' אֱלֹהֵינוּ נֵעֲבֹד וּבְקוֹלוֹ נִשְׁמָע

הכרזה זו דומה מאוד להכרזת "נעשה ונשמע" שנאמרה על ידי העם במעמד הר סיני. "נעבוד" - כמו "נעשה", "ובקולו נשמע" – "ונשמע".

לאחר ההסכמה הברורה של העם, כורת איתם יהושע ברית:

כֹּה וַיִּכְרַת יְהוֹשֻׁעַ בְּרִית לָעָם בַּיּוֹם הַהוּא וַיִּשָּׂם לוֹ חֹק וּמִשְׁפָּט בְּשִׁכְּמָם

לציון הברית, עושה יהושע שתי פעולות:

כֹּו וַיִּכְתֹּב יְהוֹשֻׁעַ אֶת הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה בְּסֵפֶר תּוֹרַת אֱלֹקִים וַיִּקַּח אֶבֶן גְּדוֹלָה וַיִּקְמָה שָׁם תַּחַת

הָאֵלֶּה אֲשֶׁר בְּמִקְדָּשׁ ה'

1. כתיבת הדברים בספר התורה. הפרשנים חלוקים בהסבר העניין. ניתן להסביר לתלמידים,

כפי שיטת האברבנאל, שכאן מסופר על כך שיהושע כתב את ספרו.

2. יהושע לקח אבן גדולה והקים אותה תחת עץ האלה (אולי אותה אלה שמוזכרת אצל יעקב

בשכם) "אשר במקדש ה'" – כנראה, כינוי לארון הברית שהובא לשם והועמד בסמוך לעץ.

הוצאת הארון מהמשכן אינה דבר של מה בכך, והדבר מעיד על החשיבות שמייחס יהושע

למעמד.

כֹּז וַיֹּאמְרוּ הָעָם אֶל יְהוֹשֻׁעַ אֶל כָּל הָעָם הִנֵּה הָאֶבֶן הַזֹּאת תִּהְיֶה בָנוּ לְעֵדָה כִּי הִיא שָׁמְעָה אֶת כָּל אִמְרֵי ה'

אֲשֶׁר דִּבֶּר עִמּוֹ וְהִיְתָה בְּכֶם לְעֵדָה פֶּן תִּכְחָשׁוּן בְּאֱלֹקֵיכֶם

נשאל את התלמידים: היכן כבר ראינו בספר יהושע, ששמים אבנים למזכרת ולעדויות?

– במעבר הירדן, ובמזבח בני גד ובני ראובן ("כי עד הוא בינותינו...").

לאחר כריתת הברית - כח וישלח יהושע את העם איש לנחלתו

אנו מגיעים כעת לפסוקי הסיום של ספר יהושע. מגיעה שעת הפרידה מיהושע:

כט ויהי אחרי הדברים האלה וימת יהושע בן נון עבד ה' בן מאה ועשר שנים. ל ויקברו אתו בגבול נחלתו בתמנת סרח אשר בהר אפרים מצפון להר געש. לא ויעבד ישראל את ה' כל ימי יהושע וכל ימי הזקנים אשר האריכו ימים אחרי יהושע ואשר ידעו את כל מעשה ה' אשר עשה לישראל

בסיום הספר, מוזכרים שני אירועים נוספים, שמסמלים את סופה של תקופה:

לב ואת עצמות יוסף אשר העלו בני ישראל ממצרים קברו בשכם בחלקת השדה אשר קנה יעקב מאת בני חמור אבי שכם במאה קשיטה ויהיו לבני יוסף לנחלה

עצמות יוסף הלכו עם בני" לאורך כל המסע ממצרים לארץ ישראל, ועכשיו, עם השלמת חלוקת הנחלות, מזכירים שגם עצמות יוסף הגיעו לנחלתן. יש כאן סגירת מעגל – כל ירידת ישראל למצרים התחילה במכירת יוסף בשכם, ועכשיו נסגר המעגל – עם ישראל חזר לארץ ישראל, יוסף חזר לשכם.

ואולי זו כוונת דברי רש"י בדבריו: "משכם גבבוהו, לשכם החזירוהו".

יהושע הוא משבט אפרים, מצאצאי יוסף, והוא חי 110 שנים, כמו יוסף.

לג ואלעזר בן אהרן מת ויקברו אתו בגבעת פינחס בנו אשר נתן לו בהר אפרים

גם אלעזר בן אהרן, שהנהיג את העם והיה שותף ליהושע בהנחלת הארץ לעם, סיים את תפקידו.

הצעות להמחשה ולפעילות בכיתה:

- את הדו-שיח בין יהושע לבין העם בפסוקים י"ד-כ"ד, שבו נכרתת הברית, ניתן לקרוא במשחק תפקידים, שבו קבוצה אחת קוראת את החלק של יהושע וקבוצה שנייה קוראת את החלק של העם.
- משימת כתיבה: לאחר שנים רבות, כותבת האבן על האירוע שהייתה עדה לו. מה שמעה? כיצד התרשמה מהרושם שעשה האירוע על העם? וכד'

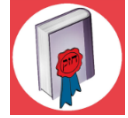

מסרים והפנמה:

- ה' משפיע חסד על עם ישראל לאורך כל הדרך.
- יהושע לפני מותו דואג רק לדבר אחד: שהעם ימשיך לעבוד את ה'.

סיכום:

יהושע, בסוף דרכו בהנהגת העם, עושה הכול, כדי שהעם ימשיך ללכת בדרך ה' גם בלעדיו. הספר מסיים באופטימיות, שהעם עבד את ה' כל ימי יהושע, והמשיך לעבוד את ה' גם לאחר מותו, כל ימי הזקנים אשר האריכו ימים אחרי יהושע. בספר שופטים, נהיה עדים לשינויים שהתחוללו בעם בדורות הבאים.